

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 15 april 1902, kl. 12. midd.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, med anledning af en af herr C. T. Lind väckt motion angående indragning af kronofogdetjenserna.

Med anledning af en inom Andra Kammaren af herr C. T. Lind väckt motion har för sin del Andra Kammaren i enlighet med hemställen af sitt fjerde tillfälliga utskott beslutat: »att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning af frågan om indragning af kronofogdetjenserna och öfverflyttning af kronofogdarnes tjensteåligganden till länsmännen, samt att Kongl. Maj:t derefter ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen må kunna föranleda.»

Sedan detta beslut blifvit Första Kammaren delgifvet, har denna hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Andra Kammarens utskotts yttrande i ärendet är af följande lydelse:

»Till utskottet har till förberedande behandling blifvit hänvisad en af herr C. T. Lind afgifven motion, n:o 95, hvori motionären hemställer, »att Riksdagen ville för sin del besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse, innefattande begäran om utredning af frågan, och att Kongl. Maj:t derefter måtte till Riksdagen afgifva proposition om indragning af kronofogdetjenserna, samt att kronofogdarnes tjensteåligganden öfverflyttas till änsmännen, i sammanhang hvarmed nödiga ändringar uti hithörande författningar torde komma att föreslås.»

Såsom skäl för denna sin hemställan anför motionären hufvudsakligen följande:

Svenska allmogens länge närda önskan att vinna en förbättring i utsökningsväsendet hade visserligen i någon mån förverkligats genom antagandet af den nu gällande utsökningslagen. Den gamla indelningen af landsstatstjänsterna lade dock ett hinder i vägen för den önskade förenklingen och skyndsamheten. Under landshöfdingeembetet såsom öfverexekutor sorterade såsom underexekutorer kronofogdarne, till hvilka alla ansökningar om verkställighet af domar och utslag samt om indrifning af utskylder borde ställas. Kronofogdarne remitterade dock i regel dessa förrättningsåtgärder till länsmännen, hvilka åter remitterade en stor del af ärendena till fjerdingmännen, hvarigenom i landskommunerna man fortfarande stode på ungefär samma punkt som vid nya utsökningslagens införande.

Det borde, enligt motionärens åsigt, vara uppenbart, att kronofogden vore en hindrande mellanhand för ärendenas nödiga fortgång, då han i regel aldrig sjelf verkstälde förrätningarne. Då kronans uppbordestämmor i allmänhet vore förlagda till en plats inom hvarje kommun, der länsmannen sjelfskrifvet vore närvarande, vore det naturligare och enklare, att denne tjänsteman äfven verkstälde uppboriden.

Det funnes icke något af de tjänstegöromål, som åläge kronofogden, hvilket icke skulle kunna öfverlemnas till länsmannen, och den senare blefve icke derigenom betungad, då han nu i de allra flesta fall endast vore ett verkställighetsorgan för kronofogden. Genom länsmannens insättande till utmätningsmän inom hvar sina distrikt skulle ärendenas skyndsamma handläggning befordras. Kronofogdarne lade icke heller hand vid det, som hörde till *polisväsendet*, och gröfre brottmål lades redan nu i händerna på särskildt kvalificerade personer.

Såväl enskilda personer som kommunalstyrelser skulle spara mycket besvär och tid, om de finge vända sig direkt till länsmännen med begäran om exekutiva åtgärder och redovisning. Om länsmännen inom sitt distrikt blefve underexekutor åt kronouppbördsman, skulle icke allenast allmänheten blifva bättre och hastigare betjenad, utan länsstyrelsen finge äfven den fördelen att hastigare kunna erhålla indrifna uppborids- och bötesmedel, då ju derigenom såväl det allmännas som den enskilde personens medel sluppe att passera genom kronofogden som mellanhand.

Mot länsmans lämplighet i åsyftade hänseendet torde icke med fog kunna göras någon invändning, då han redan nu i regel är utmätningsman,

och det naturligtvis skulle stadgas åligganden för honom att ställa borgen för omhänderhafvande medel. Icke heller borde förändringen medföra någon drygare utgift för statsverket, enär genom kronofogdelönerna medel skulle vinnas till höjande af länsmännens nu ganska låga aflöningar samt ändock en besparing göras i utgifterna för utsökningsväsendet.

Ehuru motionären bildat sig en bestämd åsigt om behofvet af kronofogdetjänsternas indragning och länsmännens insättande till under-exekutorer och uppborrdsmän, tilltrorde han sig dock icke att afgifva något detaljeradt förslag för förändringens genomförande, utan inskränkte sig till förut angifna skrifvelseförslaget.

Såväl under gamla ståndsrepresentationens tid som efter representationsförändringen hafva vid riksdagen flera gånger väckts förslag i liknande syfte, utan att dessa förslag likväl lyckats vinna Riksdagens bifall. Den af Kongl. Maj:t under år 1873 tillsatta komitén för afgifvande af förslag till lönereglering för landsstaten hemstälde dock i sitt år 1875 afgifna betänkande, att häradsskrifvarebefattningarne måtte indragas samt *kronofogde*- och länsmanstjänsterna sammanslås till en tjänstemannaklass, kronofogdarnes, hvilka tjänstemän skulle, med biträde af s. k. fogdefullmäktige, bestrida kronofogdarne och länsmännen förut åliggande göromål. Komiténs förslag i detta afseende blef dock aldrig föremål för någon Kongl. Maj:ts framställning till Riksdagen. Senast vid 1888 års riksdag fördes åter frågan på tal af herr A. E. Pettersson i Hamra.

Statsutskottet, som förberedde frågan, hemstälde med anledning af motionen, »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida icke kronofogdebefattningarna må kunna indragas, och de åligganden, som nu ankomma på kronofogdarne, öfverflyttas på länsmännen eller andra landsstatstjänstemän, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, en sådan utredning kan föranleda.»

Vid frågans behandling i kamrarne bifölls utskottets utlåtande af Andra Kammaren, hvaremot Första Kammaren afslog detsamma, mot hvilket nio af kammarens ledamöter i utskottet reserverat sig. Såsom skäl för sitt tillstyrkande anförde statsutskottet hufvudsakligen följande:

att den tryckta ekonomiska ställning, hvori landet befunne sig, manade till iakttagande af sparsamhet på statshushållningens alla områden;

att kronofogdarne intoge en egendomlig mellanställning emellan länsstyrelserna å ena och länsmännen å andra sidan, hvaraf föranleddes för kronofogdarne en del tjensteåligganden, bestående endast deruti, att de till länsmännen i och för verkställighet öfversände de order, kronofogdarne sjelfve mottagit från länsstyrelserna, och å andra sidan till länsstyrelserna inberättade, hvad länsmännen uti sina till kronofogdarne insända rapporter meddelat, hvilken mellaninstans måhända varit af behovet påkallad, innan landets kommunikationsväsende nått sin dåvarande utveckling, liksom det förr ock kunde vara af vigt för allmänheten, att en embetsmyndighet funnes, högre stäld och mera upplyst än länsmännen, men närmare verkande och lättare att anlita än länsstyrelsen;

att, sedan jernvägsnätet mera utvecklats, en resa till residensstaden i en mängd fall ej vore mera kostsam och besvärlig än förr en resa till kronofogden i orten, hvarjemte, hvad kommunikationen mellan de ifrågasvarande myndigheterna anginge, intet skäl förefunnes, för att icke i alla förekommande fall länsstyrelserna skulle kunna direkt meddela sig med länsmännen och desse med länsstyrelserna;

att genom förändringen mångskrifveri skulle undvikas och snabbhet i ärendenas gång befordras;

att äfven i andra hänseenden de förändrade tidsförhållandena verkat minskande på kronofogdetjinsternas ursprungliga betydelse, såsom exempelvis i fråga om rotering, ränta och tionde å jord, skattläggning och förmedling, värdande af statens fasta egendomar m. m.;

att såväl kronofogdarne som länsmännen i allmänhet icke vore af sina tjenstegöromål fullt sysselsatte, hvadan det vore antagligt, att länsmännen utan svårighet skulle kunna medhinna att, förutom sina förutvarande tjensteåligganden, utföra jemväl den del af kronofogdarnes, som på de respektive länsmansdistrikten kunde ankomma, hvadan frågan endast blifve, om länsmännen kunde anses fullt kompetente att öfvertaga de med kronofogdetjinsterna förenade göromålen;

att länsmännen numera besutte en icke ringa grad af praktisk duglighet och hade derjemte förvärfvat sig fackbildning i vida högre grad, än af dem författningsenligt fordrades, hvilket framginge deraf, att länsmännen redan nu verkstälde en stor del af de förrättningar, som enligt kronofogdarnes instruktion borde utföras af dem, såsom förhållandet vore med utmätningsförrättningar och i ganska många fall jemväl med syne-

förrättningar, hvartill komme, att kronofogdarne sällan uppträdde som åklagare, hvilkas kall nästan uteslutande sköttes af länsmännen;

att kronofogdarne väl sjelfve besörjde och redovisade kronoupphörden, men att länsmännen i regeln verkstälde de mången gång vida besväriligare restindrifningarne;

att länsmännen egde färdighet att hålla uppbörsstämmorna, och att, då de naturligtvis skulle förpligtas att ställa uppbördsborgen, någon befogad anmärkning beträffande kronans säkerhet för uppbördsmedlen icke kunde framställas;

samt att den omständigheten, att de exekutiva fastighetsauktionerna icke lämpligen kunde anförtros åt länsmännen, hvilka derför icke egde tillräcklig lagkunskap, dock icke i och för sig borde utgöra något hinder för indragning af kronofogdetjensterna, helst denna svårighet torde genom lagförändring kunna undvikas.

De skäl för kronofogdetjensternas indragning, och med dessa tjänster förenade göromåls öfverflyttande till länsmännen, som anförts af 1888 års statsutskott, ega, enligt utskottets åsigt, ännu sin giltighet och torde till och med hafva vunnit i styrka under de fjorton år, som förflutit, sedan frågan sist behandlades af Riksdagen.

Enligt utskottets förmenande, har till och med det enda skäl, som af 1888 års statsutskott anfördes såsom i någon mån talande mot förslaget, eller att de exekutiva fastighetsauktionerna icke lämpligen skulle kunna uppdragas åt länsmännen, numera bortfallit, då ju länsmännen på många orter faktiskt förordnas att förrätta dylika auktioner, utan att någon olägenhet deraf försports. Dessutom äro länsmanstjensterna mångenstädes redan nu så eftersökta, att allt flera juridiskt bildade personer anmäla sig som sökande.

Dertill kan läggas, att här föreslagna förändring icke torde kunna verkställas, med mindre länsmännens löner komme att höjas, hvilket åter helt säkert skulle verka derhän, att fullt kompetenta personer komme att aspirera på länsmanstjensterna, för hvilka ju ock kompetensvilkoren under denna förutsättning torde böra höjas.

Härmed sammanhänger en fråga, som måste utöfva ett stort inflytande på föreliggande spörsmåls bedömande, nemligen den ekonomiska sidan af saken eller, med andra ord, huruvida någon besparing för statsverket kunde vara att vinna på den ifrågasatta förändringen, hvilken fråga är så mycket viktigare, som utredning redan pågår i statskontoret om förhöjning af länsmännens löner.

Skulle, genom en öfverflyttning af kronofogdarnes göromål på länsmännen, samtidigt vinnas en förbättring af länsmännens löneförhållanden, och en besparing ändock åstadkommas för statsverket, vore ju detta ett ytterligare skäl för här åsyftade förändring. Och utskottet håller före, att så kan ske.

Enligt de bestämmelser, som äro gällande sedan den 31 maj 1878, åtnjuta kronofogdarne en lön af 3,000 kronor jemte 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 300 kronor i expensmedel äfvensom ett ålderstillägg af 500 kronor efter 10 års tjänstgöring. Under år 1901 ställer sig staten för kronofogdarne sålunda:

Lön, tjänstgöringspenningar och expensmedel för 117 kronofogdar	Kr. 503,100: —
Ålderstillägg åt 65	» 32,500: —
	eller tillhopa Kr. 535,600: —

Länsmännen åtnjuta nu i löneinkomster: 900 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar samt 100 kronor i expensmedel eller tillhopa 1,600 kronor med ett ålderstillägg af 300 kronor efter 10 års tjänstgöring. Om länsmännens löner i följd af den nu föreslagna förändringen skulle höjas med ett belopp, som kunde auses utgöra en skälig ersättning för det ökade arbetet, och äfven om för förändringens genomförande skulle erfordras ytterligare arbetskrafter vid länsstyrelserna, synes det dock utskottet, som om genom förändringen en ganska afsevärd besparing skulle uppkomma för statsverket, på samma gång som en väsentlig förenkling i administrationen och större skyndsamhet i uppbörds- och exekutionsväsendet å landet skulle kunna vinnas.

I vårt grannland Norge har man redan genomfört en dylik förenkling, i det att kronofogdarne der äro ställda »på amortering» och ersättas af s. k. amtsekreterare.

Kronofogdetjänsternas borttagande skulle visserligen erfordra förändringar i några andra författningar, såsom exempelvis i fråga om s. k. borgerlig vigsel m. m., men denna fråga torde väl samtidigt af Kongl. Maj:t tagas i öfvervägande. Det synes emellertid utskottet, som om ett blifvande förslag borde stödja sig på den fullständiga utredning, som allenast Kongl. Maj:t kan åstadkomma, hvarför utskottet icke kan dela motiönärens åsigt, att Riksdagen på förhand bör alltför trångt uppdraga gränserna för det blifvande förslaget.»

Då Kongl. Maj:t genom nådigt cirkulär af den 25 nästlidne oktober redan ålagt statens embetsverk och myndigheter att öfverväga, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarne kunde afvaras, så får utskottet, med stöd af det ofvan anförda, hemställa,

att den gjorda framställningen angående indragning af kronofodetjänsterna icke måtte af Första Kammarerna bifallas.

Stockholm den 15 april 1902.

På utskottets vägnar:

HJ. PALMSTIERNA.

Reservation.

Friherre *Palmstierna* har, med instämmande i utskottets beslut, ansett, att motiveringen bort erhålla följande lydelse:

Det af 1873 års komité för afgifvande af förslag till lönerreglering för landsstaten framställda förslag till kronofogde- och länsmanstjänsternas sammanslagning till en tjänstemannaklass, kronofogdarnes, hvilka tjänstemän skulle med biträde af s. k. fogdefullmäktige bestrida de kronofogdar och länsmän nu hufvudsakligen åliggande göromål, afstyrktes af samtliga Konungens befallningshafvande utom en och bifölls ej af Kongl. Maj:t (Bil. n:o 5 till Kongl. Majts nåd. prop. n:o 1, om statsverket 1878), samt blef följaktligen icke föremål för någon Kongl. Maj:ts framställning till Riksdagen. Enligt detta förslag skulle kronofogdarnes antal ökas från 118 till 256, hvartill skulle komma 290 fogdefullmäktige, så att hela antalet kronofogdar och fullmäktige uppginge till 546, medan antalet kronofogdar och länsmän då utgjorde 638, och hade man dervid tillika

tänkt sig en utvidgning af fjerdingmannainstitutionen med statsbidrag af högst 250 kronor för hvarje fjerdingman.

Utskottet anser, att den gamla landtregeringen visat sin duglighet och ändamålsenlighet både under lugna och oroliga tider, både under fred och krig, och har dess behöflighet icke minskats genom ökningen af folkmängden, genom den ökade samfärdseln och den liffigare affärsverksamheten, hvilka orsaker tvärtom, tillika med den nuvarande strängare kontrollen på uppbördsväsendet med förändret af kassajournaler etc., gjort, att det numera torde finnas få kronofogdar, som i längden förmå uppehålla tjensten utan hjälp af utaf dem sjelfva aflönade biträden. Och i afseende på den allmänna ordningen utgör den nuvarande landtpolisen, hvartill äfven kronofogdarne höra, otvifvelaktigt ett minimum, som är till heder och trefnad för landet, så länge det kan dervid förblifva, men som sannolikt snart måste stärkas öfverallt, der industrien sammanför större arbetareskaror med god förtjenst och dermed ofta följande missbruk af rusdrycker.

Den ökade bildningen hos allmänheten medför äfven, för att kunna bibehålla inflytandet, krafvet på en ökad bildning hos landsstaten, likasom i andra embetsställningar, så att det möter svårighet att ersätta högre ställda embetsmän med lägre. Detta kan hafva sitt stora inflytande vid handhafvandet af ordningen, vid uppbörder, vid syner, ekonomiska besigtningar m. m. och icke minst vid de alltmera viktiga beivringstaxeringarna, hvartill kommer, att det numera ofta nog måste infordras utlåtanden uti olika ärenden från kronofogdarne.

Det torde ock få betraktas som en afgjord grundsats, att uppbördsmännen böra vara få, men skäligen aflönade. Skulle nu uppbörds-
männens antal genom den föreslagna förändringen blifva 4 à 5 gånger så många, kunde det blifva synnerligen svårt att få fullt pålitliga dylika, för den i vissa fall, t. ex. för skogsmedel, ganska stora uppbörden äfven uti små distrikt, och den stora vigten deraf har ytterligare ökat genom 1899 års lag om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjensteman. Den stora mängden uppbörds-
män skulle derjemte medföra behof af ökade krafter å landskansliet, landskontoret och landtränteriet, i och för nödigt öfvervakande och ökad bokföring.

Den framhållna besparingen af 535,600 kronor vid 117 kronofogdars indragning komme nog att behövas till då nödig betydlig löneförbättring för de 520 länsmännen och till aflöning af de kanske 70—80

nya tjänstemännen hos Konungens befallningshafvande, hvartill kommer, att de extra tjänstemännen hos Konungens befallningshafvande hittills tjänstgjort för en ringa aflöning i hopp att slutligen erhålla en temligen väl aflönad kronofogdetjänst. Indragas åter dessa, så måste nämnde extra tjänstemän aflönas på ett helt annat sätt, hvadan någon slutlig besparing för statsverket icke torde vara att påräkna.